

VASILE GOLDIȘ'S JOURNALISTIC DISCOURSE

Cristian Măduță

Assoc. Prof., PhD, "Vasile Goldiș" Western University of Arad

Abstract: Even though he did not establish a general theory of value, Vasile Goldiș always related himself to the European axiological system, that sprang from the history of European christian culture, operating with values, thoughts and value criteria. It also verbalized and valued axiological milestones that would guide his political, social, cultural and religious activities.

Via the press and the "Românul" paper, that played a vital role in the cultural life of Arad, Vasile Goldiș expressed his idea of national identity and of the Romanian culture. These elements were brought together in order to promote the ideal of national unity, of the Romanian people's consciousness and their unification into a single national state.

Keywords: discourse, culture, identity, language, nation

Adevărul, dreptatea, iubirea aproapelui, libertatea, fericirea omenirii, frumosul, bunăstarea sunt percepute în viziunea lui Vasile Goldiș ca idei universale desăvârșite ce pot anima acțiunea individuală în fiecare epocă istorice, adevărate scopuri de atins în deplinătatea perfecțiunii prin conținutul lor ideatic: „adevărul, dreptatea, iubirea apropiie pe om de om”, „cauza sfântă a democrației noi, care este chemată, a încheiat întreaga lume într-o singură societate unde vor domina cele mai curate idei: a libertății, frățietății și egalității!”¹

Concepute ca arhetipuri perfecte, sistemul de valori la Vasile Goldiș este interiorizat, adânc înrădăcinat în perceperea lumii înconjurătoare drept conținut de sine stătător, autotelic, având puterea de a influența sufletul uman și național, de a crea autori de evenimente, generând adevărate prototipuri istorice. Astfel, Vasile Goldiș scria: „în istorie sunt anumite epoci stăpânite de o mare idee conducătoare după care se îndreaptă statele și neamurile. Evul Mediu întreg a fost stăpânit de idei religioase în numele căreia s-a făcut cruciadele și uriașele emigrări de popoare spre răsărit pentru eliberarea sfântului mormânt al Mântuitorului... Revoluția franceză pune capăt acestor lupte prin proclamarea drepturilor omului și a toleranței religioase. În acest sens, „Duhul cel nou” al vremurilor noastre este ideea națională. Care a cucerit cu repeziciune întreaga omenire generând desăvârșirea sau lupta politică pentru edificarea statelor – națiunii.”² deoarece valorile întruchipate în ideile dominante ale unor epoci istorice pot să sufere modificări, să fie promovate sau retrogradate, sau pur și simplu să își înceteze misiunea.

Raportându-se la propriul sistem de valori, la ierarhizarea axiologică a scopului omenirii, Goldiș mărturisea cu regret în 1924: „Eu însă scriu un articol și nici nu cred că îmi va fi dat vreodată să expun în sistem credințele mele referitoare la organismele sociale omenești. Fixez și acum numai adevărurile generale pe care se întemeiază credința mea și deocamdată las mai mult să se ghicească soluțiile atâtor probleme capitale...”³. Într-adevăr, cel care a pus bazele conceptuale și programatice ale făuririi statului național unitar român nu a elaborat un tratat sau o monografie a istoriei, dar din analiza și cercetarea hermeneutică a

¹ Vasile Goldiș - *Manifestul către națiunea română*, în *Marea Unire de la 1 decembrie 1918*, București, 1943, p. 30.

² Vasile Goldiș - „*State naționale*”, în *România*, II, 1912, 19 octombrie-1 noiembrie.

³ Vasile Goldiș - *Societatea de Mâine*, nr. 3, anul I, 1924.

lucrărilor sale rezultă o viziune coerentă asupra istoriei umanității în întregul ei, decantată dintr-o extrem de cuprinzătoare și rar întâlnită cunoaștere a istoriei naționale și universale.

Analizând legile fundamentale ce determină fenomenologia istorică a poporului român, Vasile Goldiș ajunge la convingerea că acestea sunt bazate pe mulțimea formațiunilor sociale conduse de legile firești ale tuturor istoriilor omenești: „soarta nesfârșitelor societăți omenești care au trăit în lume ori vor mai trăi a fost și va fi infinit de variată, dar legea fundamentală a ființei lor a fost și rămâne veșnic una și aceeași: fie cea mai primitivă hoardă rătăcitoare prin pustiuri ori neamul eschimoșilor din eternele înghețuri, fie minunatul imperiu al romanilor ori uimitoarea alcătuire a acelei noi națiuni ce se naște în vederea ochilor noștri făurindu-și puternicul stat american între două oceane, toate acestea urmează legea vieții și nu pot ieși de sub puterea acestor legi, ele se nasc, ele trăiesc și mor”⁴. Astfel de legi coordonează acțiunile istorice în mod obiectiv și inexorabil, diferențiind omul de animal prin rațiune și suflet. Societatea umană se dezvoltă prin rațiune și prin spirit, credință, prin valori universale ce domină natură, prin relațiile sociale interumane, prin implementarea idealului de dreptate și solidaritate, un adevărat proces de armonizare cu legea cristică a iubirii apropielui.

În 1920, Goldiș explica că procesul evoluției istorice a popoarelor demonstrează că „viața omenească este mai asigurată și mai ușoară în societate, decât solitară”⁵ deoarece legea vieții impune individului solidarizarea lui cu ceilalți, evoluând astfel gradual pentru crearea de condiții tot mai favorabile în desăvârșirea vieții, în dezrobirea popoarelor și afirmarea drepturilor naturale. „Nu putem urca scara civilizației decât după ce am învățat și în măsura în care am învățat a suporta această strângere a individualității noastre în cadrele organismului social, care patronează viața și fericirea noastră”⁶ sunt cuvintele prin care Goldiș avertizează asupra atenuării valorii individuale în beneficiul structurii sociale, creându-se o dependență față de aceasta; însă societatea va progresa în mod unitar, va fi ghidată de idealuri, iar indivizii vor fi mai solidari.

Referindu-se la societatea contemporană lui, la evoluția specifică a poporului român, Vasile Goldiș remarca faptul că ideea conducătoare ce animă energiile poporului român este ideea națională; aceasta vizează întărirea sentimentelor de solidaritate a românilor, valorificarea tuturor forțelor spirituale și materiale menite să conducă la afirmarea conștiinței lor naționale, la făurirea statului național unitar. Citându-l pe Gustave Le Bon care spunea că „nici o societate nu poate fi solid constituită fără a-și avea sufletul ei național”⁷, Goldiș aplică aceeași concepție a sociologului francez pentru poporul român, afirmând că: „sentimentul solidarității naționale trebuie să facă parte din sufletul fiecărui român. Pentru aceea din ideea națională trebuie să facem credință”⁸.

Format în cadrul școlii germane de filosofie, Vasile Goldiș și-a obiectivizat valorile și propria metodologie axiologică pentru ca fiecare român să tindă spre propriul model axiologic, cunoașterii intelectuale și religioase. Goldiș afirmă cu tărie credința în Dumnezeu, recunoaște pe deplin rolul divinității în acțiunea socială, respectiv în toate acțiunile românilor pentru dreptate socială, politică și unitate națională. În articolul „Golgota” din Românul Goldiș spunea „Nesfârșite au fost suferințele noastre, părinte al tuturor! Lung a fost drumul

⁴ Vasile Goldiș în *Marea Unire de la 1 Decembrie 1918*, București, 1943, p. 223.

⁵ Vasile Goldiș - *Cuvânt rostit la constituirea Asociației arădene pentru cultura poporului român*, în *Românul*, nr. 242, anul IX, 1920.

⁶ *Ibidem*, p. 56.

⁷ Vasile Goldiș - *Cuvânt rostit la constituirea Asociației arădene pentru cultura poporului român*, în *Românul*, nr. 242, anul IX, 1920, p. 2.

⁸ *Ibidem*.

Golgotei, căci l-am bătătorit de veacuri! Părintele nostru! Dacă n-a putut trece de la noi acest pahar al suferințelor, ca să nu-l bem, făcă-se voia Ta: Fă-ne părtașii învierii în veci!”⁹.

Acceptarea și utilizarea valorilor în mersul social reprezintă progres moral, construcția unei ordini juridice și morale adecvate, interacțiunii sociale și axiologice explicate de Vasile Goldiș în ultimii ani de viață, în articolul „Nașterea adevărului”: „Omul dorește să fie liber, adică să aibă voie a face numai ce crede el că este bun pentru dânsul. Tot atunci însă omul vrea ca nimeni să nu-i făcă nedreptate. Iată însă că alt om, toți oamenii cer dreptate pentru dânsii. Nu poți face însă altfel dreptate, decât numai renunțând la o parte a libertății tale”¹⁰. „...Dreptatea se face între oameni jertfind fiecare ceva din libertatea sa, din binele său. Pierderea unei părți din libertatea ta, adică din ceea ce crezi că e bine pentru tine, din egoismul tău, o simți dureros. Pentru aceea se face atât de greu dreptate în lume, pentru aceea oamenii se măcelăresc unii pe alții, vrând fiecare numai pentru sine dreptatea. Un singur leac se găsește pentru alinarea durerii ce o simte omul trebuind să o jertfească ceva din libertatea sa...ca să făcă bucurios de bunăvoie dreptate altora, omul trebuie să iubească pe ceilalți”¹¹.

Dreptatea este valoarea etică și juridică în funcție de care se aprobă sau se dezaproabă relațiile sociale și raporturile juridice, normele juridice și hotărârile organelor de jurisdicție existente într-o epocă și într-o organizare socială dată. Pentru Vasile Goldiș, domnia legii și a dreptății trebuia să reprezinte un imperativ și o certitudine, iar scrierile sale cu caracter politic, de luptă pentru dreptate sau de recunoștință pentru luptătorii români pentru drepturile naționale sunt pătrunse de patriotism și de emoția sacrificiului: „după veacuri de iobăgie, apăsare și umilire ajuns-a și neamul românesc din leagănul obârșiei sale a dispune liber de soarta sa și de viitorul său... Oligarhia odioasă care de veacuri a ținut puterea în această țară, în toiul războiului, când sute de mii de români, tot ce-avea mai bun oropsitul nostru neam, se luptau și-și vărsau sângele pentru scopul meschin al stăpânirilor de clasă a sugrumat nu numai școlile noastre, ci și acest organ de publicitate al comitetului partidului nostru național”¹².

Lupta românilor din Transilvania pentru dreptate, libertate și unitate națională a fost oglindită atât de pregnant în paginile „Românului”, încât Vasile Goldiș și-a susținut cu dârzenie cel „mai aproape scop al politicii noastre românești”: „Ținta cea de pe urmă a politicii românești este: autonomia națională a românilor din Ungaria și Transilvania. Românii trebuie să ajungă acolo, ca să aibă ei singuri dreptul a dispune după bunul lor plac și după buna lor chibzuială asupra tuturor intereselor lor culturale și economice, administrându-se singuri pe sine în toate ale lor, chiar și în justiție. Aceasta va să zică libertate națională. Și fără libertate națională, nu poate fi cultură, nu poate fi morală, nu poate fi mai ales progres economic și fericire materială. În roată să mă frângă și niciodată nu voi înceta a propovădui acest adevăr, căci știu și simțesc că este adevăr...”¹³.

În paginile „Românului” se regăsește pe deplin ființa națională, eroii neamului românesc, dorința unității națiunii române: „Acum ridicăți fiind și noi la nivelul de om, voim să ne folosim de acest drept natural, vrem să ne scuturăm de jugul unguresc pe veci, care prin lanțurile robiei numai amuțiți și amortiți am fost. Vrem să arătăm lumii că în aste mâini mai curge un sânge de Traian și că ginta latină și capetele noastre le încoronează; vrem să dovedim că cultura, însușirile și caracterul nostru mai puritan și mai nobil este decât al opresorilor noștri seculari.”¹⁴

⁹ Vasile Goldiș - *Golgota*, în *Românul*, 16/29 noiembrie 1918, p. 1.

¹⁰ Vasile Goldiș - *Nașterea adevărului*, în *Știrea*, nr.246, anul II, 1932, p. 3.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Vasile Goldiș - *Învierie*, în *Românul*, nr 1, 8 noiembrie 1918, p. 1.

¹³ Vasile Goldiș - *Cel mai aproape scop al politicii noastre românești* în *Românul*, nr. 115, 27 mai/9 iunie 1911, pp. 2-3.

¹⁴ Vasile Goldiș - *Scrisoarea deschisă către neamul românesc* în *Românul*, nr. 17, 16/29 noiembrie 1918, pp. 1-2.

Valorile perene ale umanității reprezintă nu doar idealurile finale ale indivizilor, ci și constituie și normele și principiile de respingere a nonvalorilor deoarece „între criteriile elementare ale oricărei civilizații primează libertatea credinței, a gândirii, mai presus de toate cea națională”¹⁵, iar chestiunea valorilor materiale în raport cu cele spirituale este soluționată de Goldiș de pe poziția idealismului obiectiv deoarece națiunile „nu se conduc prin rezon, ele se conduc prin sentimente, opinii și credințe. Mânate de credință, cetele nomade din pustietățile Arabiei au întemeiat imperii strălucitoare; împinse de credință mulțimile creștine s-au îmbrăcat în zale pornind spre Ierusalim și murindu-i credința s-a prăbușit Roma.”¹⁶ Recunoscând importanța rolului relațiilor economice și a condițiilor vieții materiale ale indivizilor drept „axa organizațiilor omenesti, dar raporturile sociale care se grefează pe diferite forme ale producției se impun prin gradul și felul evoluției a spiritului, care produce astfel idealurile alternative ale istoriei. Omul transformă substanța materială în forță imaterială. Evoluția acestor idealuri indică o lume ondulatorie, dar, neîndoielnic veșnic ascendentă spre tot mai multă dreptate, libertate și iubire de oameni”¹⁷. Astfel, progresul economic, științific, cultural, social este guvernat de legile valorilor, de legitatea istorică și mai presus de toate de legile spirituale ale omenirii deoarece „se nasc și pier neamuri în lume. Viața fiecăruia este cât un răvaș în cartea infinită a destinului omenesc”¹⁸. Concepția triptică privind legile valorii, legea istorică și legea spirituală determină progresul sau decăderea societății, iar dezvoltarea depinde de „măsura în care părtașii oricărei societăți sunt conștienți de solidaritatea ce trebuie să-i împreune în calea ducătoare spre fericirea tuturor”¹⁹.

Conceptul de solidaritate este primordial în discursul publicistic al lui Vasile Goldiș, referindu-se nu doar la o anumită generație sau doar la un organism social, ci are în vedere continuitatea generațiilor, respectiv solidaritatea cu generațiile trecute, cu idealurile ce trebuie adoptate de realitatea prezentă și de către generațiile viitoare. Conform opiniei sale, valoarea organismelor sociale, a națiunii în particular, este stabilită „cu termometrul sentimentului de solidaritate a unității. Gradul acestui sentiment definește jaloanele diferitelor etape și epoci în viața neamurilor, gloria și mărirea lor, decadența, mizeria ori chiar disoluția și absorbirea de alte unități viabile”²⁰.

Afirmarea sentimentului de solidaritate în cadrul unui grup social și aderența la valorile istoriei trecute și viitoare are ca rezultat eficientizarea voinței colective, determinând astfel progresul social; istoric și religios, omenirea caută realizarea unității sufletești prin forța unificatoare a valorilor, prin domnia armoniei, a păcii și dreptății globale „fiindcă materia în sine este moartă și tot ce înseamnă progres uman este progres al spiritului.”²¹

Solidaritatea umană este cea care va determina, în concepția lui Vasile Goldiș, apariția statului mondial, datorită revendicărilor pregnante ale națiunilor, iar instituirea statului universal nu va desființa națiunile, precum nu va desființa indivizii, ci „deopotrivă, el va asigura și unora și altora deplinătatea posibilităților de afirmare prin ființa lor specifică, în interesul tuturor. Statul universal, prin eliberarea desăvârșită a științei, va stăpâni în măsură crescândă natura, și prin luminarea desăvârșită a conștiinței va fi stăpânit de binele tuturor.”²²

Nevoia de solidaritate este conceptul afirmat de Goldiș, în acord cu concepțiile axiologice europene ale lui Russel, Durkheim sau Wilson, care prefigurează statul mondial sau universal, pornind de la acceptarea și explicarea atentă a consecințelor conflagrațiilor

¹⁵ Vasile Goldiș - *Politică și cultură în Transilvania*, 1929, p. 969.

¹⁶ *Ibidem*, p. 56.

¹⁷ Vasile Goldiș - *Statul universal*, în *Observatorul politic și social*, nr. 9, anul I, 1930.

¹⁸ Vasile Goldiș - *Moșii*, publicat postum în *Vatra*, II, 1972, nr. 17, p. 13-14.

¹⁹ Vasile Goldiș - *Cuvânt rostit la instalarea episcopului Grigore Comșa*, în *Biserica și școala*, nr. 30, anul XLIX, 1925.

²⁰ Vasile Goldiș - *Conștiința națională*, în *Transilvania*, 57, 1926, nr. 10.

²¹ Vasile Goldiș - *Statul universal*, în *Observatorul politic și social*, nr. 9, anul I, 1930.

²² *Ibidem*.

mondiale și prevăzând posibilitatea reală a declanșării unui nou război mondial. „Astăzi solidaritatea efectivă a omenirii depășește toate cadrele prestabile. Adică, mai precis formulat: nevoia acestei solidarități. Orientarea civilizației noastre spre internaționalism este mai presus de orice îndoială. Organizarea unitară a omenirii nu mai este o utopie.”²³

Prin publicistica și prin retorica discursului său politic, Vasile Goldiș demonstrează propria sa deschidere spre universalitate, spre afirmarea valorilor rațiunii și credinței, incluse într-o evoluție graduală astfel încât fiecare popor, neam, națiune, stat să fie dominat de valorile dominante specifice momentului istoric, valori ce au menirea de a solidariza, de a uni energiile umane individuale sau colective; iar ideea dominantă a epocii sale este ideea națională, idee care desăvârșit prin crearea statului național unitar român la Alba Iulia, în 1918.

BIBLIOGRAPHY

- Goldiș, Vasile – „State naționale”, în *România*, II, 1912, 19 octombrie-1 noiembrie.
- Goldiș, Vasile – „Cel mai aproape scop al politicii noastre românești” în *Românul*, nr. 115, 27 mai/9 iunie 1911, pp. 2-3.
- Goldiș, Vasile – „Conștiința națională”, în *Transilvania*, 57, 1926, nr. 10.
- Goldiș, Vasile – „Cuvânt rostit la constituirea Asociației arădene pentru cultura poporului român”, în *Românul*, nr. 242, anul IX, 1920.
- Goldiș, Vasile – „Cuvânt rostit la instalarea episcopului Grigore Comșa”, în *Biserica și școala*, nr. 30, anul XLIX, 1925.
- Goldiș, Vasile – „Golgota”, în *Românul*, 16/29 noiembrie 1918, p. 1.
- Goldiș, Vasile – „Înviere”, în *Românul*, nr 1, 8 noiembrie 1918,
- Goldiș, Vasile – „Manifestul către națiunea română”, în *Marea Unire de la 1 decembrie 1918*, București, 1943, p. 30.
- Goldiș, Vasile – „Moșii”, publicat postum în *Vatra*, II, 1972, nr. 17, p. 13-14.
- Goldiș, Vasile – „Nașterea adevărului”, în *Știrea*, nr.246, anul II, 1932, p. 3.
- Goldiș, Vasile – „Politică și cultură” în *Transilvania*, 1929, p. 969.
- Goldiș, Vasile – „Scrisoare deschisă către neamul românesc” în *Românul*, nr. 17, 16/29 noiembrie 1918, pp. 1-2.
- Goldiș, Vasile – „Statul universal”, în *Observatorul politic și social*, nr. 9, anul I, 1930.
- Goldiș, Vasile - *Societatea de Măine*, nr. 3, anul I, 1924.

---

²³*Ibidem.*